

Loppuraportti Osaathan se sieki!

1. Toteuttajan nimi

Leader Pohjoisin Lappi ry

2. Hankkeen nimi ja hankenumero

Osaathan se sieki! Hankenumero 216998

3. Yhteenvedo hankkeesta

Osaathan se sieki! -koulutushankkeen tavoitteeksi asetettiin porotalousyrittäjien tiedon ja taidon lisääminen eri keinoin hankkeessa mukana olevien paliskuntien alueella. Hanke järjesti käytännönläheisiä koulutuksia eri teemoista. Koulutusaiheina olivat mm. työterveys ja -turvallisuus, sähköiset järjestelmät, maankäyttö- ja raatokoiran kouluttaminen ja poroverotus. Koulutusten annista koostettiin sähköisenä ja painettuna jaettava opas. Hanke järjesti kaksi nuorten kehittämistilaisuutta ja yhden paliskuntien yhteisen kehittämistilaisuuden. Hankkeen tuotoksena syntyi myös poromerkkipeli, joka tukee merkkitietouden kehittymistä. Osaathan se sieki! -koulutushankkeella tavoitettiin viidestä paliskunnasta koulutuksiin yhteensä 142 osakasta, joista alle 29-vuotiaita oli 24 osakasta, 29–64-vuotiaita 98 osakasta ja yli 64-vuotiaita 19 osakasta. Hankkeella edistettiin yksittäisten porotalousyrittäjien osaamista ja paliskuntien yhteistyötä.

4. Raportti

4.1. Hankkeen tavoitteet

Pitkän aikavälin tavoitteet:

- Porotalousyrittäjien osaaminen antaa mahdollisuuden elinkeinon kehittymiselle ja uudistumiselle
- Osakkaiden toiminta tukee hyvinvoivaa paliskuntaa
- Elinkeinojen jatkuvuuden vahvistaminen nuoria tukemalla

Lyhyen aikavälin tavoitteet:

- Lisätä osakkaiden tietotaitoa monialaisesti
- Lisätä yksittäisten osakkaiden osaamista ja vahvistaa yrittäjyyttä

Konkreettiset tavoitteet

- Osallistaa koulutuksiin vähintään 60 paliskunnan osakasta
- Järjestää vähintään 12 erilaista koulutusta
- Laatia koulutuksista yksinkertaistettu ohjekirja paliskunnan osakkaille

4.2. Toteutus

Koulutukset

Osaathan se sieki! -koulutushankkeelle ja ohjausryhmälle perustettiin heti hankkeen alussa omat Whatsapp-ryhmät tiedottamista varten. Jokaisesta koulutuksesta tiedotettiin hankkeen omassa Whatsapp-ryhmässä. Lisäksi ohjausryhmän jäsenet toimittivat paliskuntiin koulutusmainokset sekä muut viestit hankkeelta. Koulutukset räätälöitiin hankesuunnitelman mukaisesti ja osakkaiden toiveita kuunnellen. Projektipäällikkö hankki koulutuksiin tilan, tarjottavat, kouluttajat, suunnitteli mainokset, otti vastaan osallistujat ja osallistui jokaiseen koulutustilaisuuteen.

Osaathan se sieki! -koulutushankkeen koulutukset alkoivat 2.5.2023 Porotalouden verotus -koulutuksella, joka järjestettiin yhteistyössä Paliskuntain yhdistyksen kanssa Sodankylässä. Koulutuksessa kouluttajana toimi Anna-Leena Jänkälä. Pohjamateriaalina koulutuksessa käytettiin Porotalouden verotus tutuksi -opasta. Osallistujia 21 osakasta.

3.5.2023 kouluttauduttiin POMUn eli Porotalouden muistiinpanojen maailmaan Sodankylän kunnantalonsalissa. POMU on Excel-pohjainen taulukko-ohjelma, jonne poronhoitajat merkkavat kaikki tulot, menot ja tekevät sitä kautta mm. ALV-laskelman sekä porotalouden tuloslaskelman. Koulutus toteutettiin yhteistyössä Paliskuntain yhdistyksen kanssa, sillä POMU on heidän luomansa ohjelma. Kouluttajana toimi Asta Sipola. Osallistujina oli 18 osakasta. Osalla osallistujista oli mukana omat läppärit, jonne ladattiin POMU-ohjelmisto. Tämän koulutuksen avulla saatiin muutama osakas uutena käyttämään POMU-ohjelmaa porotalouden kirjanpitoa varten.

15.5.2023 pidettiin Kysy ALV:sta ja POMUsta -koulutuspäivä Sodankylän kunnantalolla valtuustosalissa. Koulutus toteutettiin ennalta tulleiden kysymysten perusteella. Kouluttajina olivat Paliskuntain yhdistyksestä Anna-Leena Jänkälä, Asta Sipola ja veroasiantuntija Päivi Ylitalo. Koulutus oli hybridimuotoinen, jossa osa osallistujista ja kouluttaja Päivi osallistuivat Teamsin kautta. Osallistujina oli 16 osakasta.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos eli MELA koulutti poronhoitajia 14.6.2024 Sodankylässä Kommatin majalla. Kouluttajina olivat Jarno Ronkainen ja Inga-Briitta Magga. Koulutuksessa käytiin läpi eläketapaturmavakuuttaminen, sijaisapu ja henkilökohtaiset suojaimet porotöissä. Koulutukseen oli mahdollista osallistujia myös etänä. Osallistujia oli 9. Sama koulutuspaketti oli tarkoitus toteuttaa päivää aikaisemmin eli 13.6. Savukoskella, mutta tilaisuus peruttiin vähäisen osallistujamäärän vuoksi.

Ranniot- käyttökoulutus suunniteltiin pidettäväksi 8.6. klo 16 Sattasen kylätalolla, mutta kouluttaja estyi ja koulutus jouduttiin siirtämään 10.6. klo 10–13 pidettäväksi Sattasen kylätalolle. Kouluttajana toimi Petri Särkisaari. Aiheena oli Ranniot-paikannusjärjestelmän sovelluksen käyttö. Ranniot poropanka-lähettimeä käytetään porojen kaulassa ja niiden avulla seurataan sovelluksesta porojen liikehdintää metsässä. Koulutukseen oli mahdollisuus osallistua myös etänä. Osallistujia oli 18. Koulutus oli hyvin konkreettinen ja myöhemmin toivottiin uusintakoulutusta niille, jotka eivät päässeet osallistumaan.

25.7.2023 pidettiin PESÄ-sovelluksen käyttökoulutus Sodankylässä Leader Pohjoisin Lappi ry:n toimistolla. PESÄ on petoeläinvahinkojen sähköisen ilmoittamisen sovellus, jota voi käyttää selaimen tai puhelinsovelluksen kautta. Kouluttajana toimi etänä Ruokavirastolta Petteri Kivi ja Sodankylän kunnan maaseutuelinkeinoviranomainen Pirjo Vattulainen. Koulutukseen osallistui yhteensä 29 osakasta. Koulutuksessa keskusteltiin PESÄ-käyttöjärjestelmästä hyvänä apuvälineenä poromiehelle, joka liikkuu paljon metsässä ja havaitsee petovahinkoja. Pirjo Vattulainen kertoi poronhoitajille koordinaattien tarkkuudesta ja mistä kuvat PESÄ-ilmoitukseen tulee ottaa.

8.8.2023 kouluttauduttiin Garmin Montana GPS-laitteen saloihin Leaderin toimistolla. Toni Kärkinen Garminilta koulutti laitteen käyttöä Teamsin kautta. Koulutuksessa käytiin läpi GPS-laitteen käyttöä, kuten reittien ja paikkojen tallennusta, miten löytää tallennetut pisteet sekä mitä koordinaattijärjestelmää laitteistot hyödyntävät. Osallistujilla oli omat laitteensa koulutuksessa mukana. Osallistujia oli yhteensä 18 henkilöä.

Vuotsoon toivottiin kuntosaliohjausta ja koulutustoive toteutettiin 7.8.2023 Vuotson kuntosalilla. Fysioterapeutti Iida Melamies ohjasi poronhoitajille keppijumppaa alkuverryttelyiksi ja lihaksia tukevan kuntosaliohjauksen. Osallistujat jaettiin naisten ja miesten ryhmiin. Yhteensä reippaita kuntoilijoita oli 10 osakasta. Kuntoilijat olivat todella tyytyväisiä ja aikoivat aktivoitua kuntosalinkäyttäjiksi. Osallistujat kysyivät myös, olisiko jatkossa mahdollista saada vastaavaa koulutusta muillekin kyläläisille, sillä monikaan ei laitteita uskalla käyttää.

Ensiavun peruskurssi pidettiin poronhoitajille 23-24.8.2023 Sodankylässä liikuntahallilla. Kouluttajana oli Niina Leskinen Ensiavun- ja pelastusalan koulutus KyLes Oy:ltä. Ensiavun peruskurssikortin sai 10 osakasta. Ensiapukurssilla opiskeltiin ensin teoriaa, jonka jälkeen menttiin käytännön toimenpiteisiin. Osakkaat muodostivat parit ja näin pääsivät tutustumaan toisiinsa paremmin. Vanhoja elvytyskäytäntöjäkin koulutuksessa kuultiin, jotka ovat rajusti muuttuneet entisajoista.

29.8.2023 klo 16–20 järjestettiin Kokouskäytännöt-koulutus Sodankylän kunnantalolla kokoushuoneessa, jossa käytiin läpi kokoustekniikka, roolit, kokouksenkulku ja tehtiin harjoite kokouksesta. Koulutukseen oli mahdollisuus osallistua myös etänä. Kouluttajana toimi Tuija Haapasalmi Lapin Ammattikorkeakoulusta. Osallistujina oli 12 osakasta.

Hygieniapassikoulutus järjestettiin poronhoitajille 4.9.2023 Leaderin toimistolla. Kouluttajana toimi Hannu Pekkala Redu Edu Oy:ltä. Hygieniapassin suoritti 9 osakasta ja he saivat myöhemmin hygieniapassikortin ja -todistuksen.

Drone-maailmaan kouluttauduttiin 7.9.2023 Sodankylässä Sattasen kylätalolla. Koulutus toteutettiin yhteistyössä Centria ammattikorkeakoulun kanssa ja sieltä kouluttajana toimi Pentti Eteläaho. Ohjelmassa käytiin läpi Droneihin liittyvä lainsäädäntö ja laitteiden hyödyntäminen porotaloudessa sekä koeajettiin useita kouluttajan tuomia laitteita ulkona. Osakkaita mukana oli 9 henkeä. Teoria-osuuteen oli mahdollisuus osallistua myös Teamsin kautta.

Osakkaiden toiveista toinenkin Ranniot-käyttökoulutus järjestettiin Savukoskella 20.9.23. Petri Särkisaari koulutti 21 osakasta Ranniot-sovellukseen ja sen käyttöön. Koulutukseen oli mahdollisuus osallistua etänä. Koulutus pidettiin juuri ennen erotuskauden alkua. Paikalle saatiin hyvin porukkaa, sillä Kemin-Sompion syyskokous alkoi heti koulutuksen perään.

Poro- ja luontaiselinkeinojen rahoituskoulutus pidettiin 8.1.2024. POLURA-rahoituksesta etänä kertoi porotalousasiantuntija Päivi Kainulainen Lapin ELY-keskukselta. Osallistujia Leaderin toimistolle Sodankylään ja Teamsiin kertyi yhteensä 28 osakasta.

Stora Enson kanssa yritettiin järjestää metsäverowebinaaria valtakunnallisen Metsäverowebinaarin yhteyteen. Asiantuntijoina toimistolla olisi ollut Stora Enson metsäasiantuntijat Seija Kaunisvaara ja Toni Pelkonen. Vähäisen osallistujamäärän vuoksi tilaisuus peruttiin ja jokaiseen paliskuntaan laitettiin tieto, mistä jokainen pystyi itse ilmoittautumaan varsinaiseen webinaariin kotisohvalta.

Porotalouden rahoituskoulutus toteutettiin Leader Pohjoisin Lappi ry:n ja ELY-keskuksen maaseuturahaston kanssa 2.2.2024 Leaderin toimistolla ja Teams-yhteydellä. Leaderin tarjoamista hanketukimahdollisuuksista kertoivat Johanna Mikkola ja Annika Kostamo. ELY-keskuksen rahoitusasiantuntijoina etälinjoilla olivat Mikko Niemelä ja Hannu Moilanen. Koulutuksessa Janne Mustonen kertoi Osuuskunta Kotaporon toiminnasta sekä Raisa Aatsinki AA Poro Oy:stä (käsityöt ja poromatkailu). Koulutukseen osallistui 14 osakasta.

Perustietojen käsittelytaidot pidettiin neljänä eri kertana 3.4., 17.4., 8.5. ja 20.8.2024. Kouluttajana toimi Anique Annika Lompolo. Ensimmäisellä kerralla koulutauduttiin toimistolla yleisesti puhelimen, tietokoneen ja tabletin käyttöön sekä pilvipalveluihin. Toisella kerralla opiskeltiin toimistolla omilla läppäreillä Word-järjestelmän käyttöä porotalouden asiakirjojen luomiseen. Kolmannella kerralla syvennettiin Excel-ohjelmiston saloihin omilla tietokoneilla ja koulutuksesta osakkaat loivat töitä helpottaakseen mm. teurasesimiehelle ja työnjohtajille taulukot kirjanpitoa varten. Viimeisellä kerralla käytiin etänä läpi eri etäkokouksiin liittymiset, perustamiset ja vaikuttamiset. Osallistujia perustietojen käsittelytaito-koulutuksessa oli 10 osakasta. Tämä koulutus koettiin tärkeäksi suunnitteluvaiheessa, mutta osallistujamäärä oli vähäinen.

Poronhoitoalueen maankäyttökoulutus osa 1. pidettiin toimistolla 18.4.2024. Aiheena oli maankäyttölainsäädäntö, maankäyttömenettelyt, PoroYVA-opas ja maankäyttöesimerkkejä. Kouluttajana toimi Paliskuntain Yhdistykseltä Marja Anttonen. Osakkaita osallistui paikan päällä ja Teamsin kautta yhteensä 19 henkeä.

Koulutustoiveeksi esitettiin Porotalouden talkoopäivä -koulutusta ja se suunniteltiin Paliskuntain yhdistyksen Anna-Leena Jänkälän kanssa. Koulutuksesta tulikin koko poronhoitoalueen yhteinen Neuvontalive talkoopäiväkirjoihin liittyen. Neuvontalive pidettiin Teamsin kautta 22.4.2024. Osakkaita hankkeessa mukana olevista paliskunnista oli enemmistö, 22 osakasta.

Ensiavun jatkokurssi 2.5.2024 pidettiin Kommatin majalla Sodankylässä. Kouluttajana oli Niina Leskinen. Koulutuksesta osallistujat saivat Ensiavun jatkokortin. Koulutukseen osallistui 9 osakasta. Koulutuksessa käytiin ensin kertaus Ensiavun peruskoulutuksesta ja sen jälkeen alettiin harjoittelemaan eri ensiaputilanteisiin reagointia. Osa porukasta oli maskeerattu potilaiksi ja osa toimi auttajina.

Maankäyttökoulutus - jatkokoulutus 2 pidettiin toimistolla 13.5.2024. Kouluttajana oli Marja Anttonen. Aiheena käytännön vinkit osallistumiseen ja eri asioista lausumiseen, kaavamääräykset, merkinnät ja PoroYVA-opas. Teamsin kautta ja toimistolla paikan päällä kouluttautujia oli yhteensä 8 osakasta.

Naisten moottori- ja raivaussahan huolto- ja käyttökoulutus 25.5.2024 pidettiin Sodankylässä Redun kouluttamana Pappilanniemessä yhdessä Avoimet miljööt ja komeat kuistit -hankkeen kanssa. Koko päivän kestävässä koulutuksessa käytiin aamupäivällä perusteellisesti läpi moottori- ja raivaussahan huoltotoimenpiteet. Iltapäivällä kouluttauduttiin raivaussahan käyttöön ja turvalliseen puun kaatamiseen moottorisahalla. Osallistujia oli 15 henkilöä, joista hankepaliskunnista 5 osakasta. Koulutuksesta saatu palaute oli erittäin positiivista. Naiset kehuivat, että kehtasi lähteä, kun koulutus oli räätälöity nimenomaan naisille.

Poronnuorten ilta pidettiin 6.6.2024 Leaderin toimistolla. Leader Pohjoisin Lappi ry:n kehittämispäällikkö Annika Kostamo ja ohjausryhmän puheenjohtaja Hanne Suokanerva olivat kuuntelemassa nuorten mielteitä porotalouteen liittyen. Nuoria paikan päällä oli 8 osakasta. Iltapäivän aikana tutustuttiin toisiin, mietittiin nuorten näkökulmasta porotaloutta sekä ideoitiin ja pelailtiin poromerkkipeliä. Nuoret toivoivat uudelleen tapaamista poronnuorten kesken.

Raatokoirakoulutus 12.-14.7.2024 pidettiin Tanhuassa Reijo Hynysen kouluttamana. Tämä koulutus oli osakkaiden erityistoive. Perjantaina 12.7. aloitettiin iltapäivällä koiran nenän teorialla, johon pystyi myös osallistumaan etänä. Lauantaina ja sunnuntaina harjoiteltiin koirien kanssa purkkiradalla ja erinäisten harjoitusten avulla etsimään tiettyä hajua (poronraato). Sunnuntaipäivän kruunasi, kun jokainen koira löysi metsään piilotetun poronraadon nenätyöskentelyn avulla. Koiria koulutettiin 10 ja osakkaita paikan päällä koko koulutuksessa oli 16 henkeä. Raatokoirakoulutus-ryhmälle perustettiin oma WhatsApp-ryhmä, jossa on myöhemmin jaettu kuvia ja informoitu harjoitteluun sopivista raadoista. Muutama osallistuja on käynyt etsimässä raatoja

koirien kanssa sekä harjoitellut omatekoisella purkkiradalla. Raatokoirakoulutuksen käyneiden kesken sovittiin, että jos jossain tarvitsee raadon/raatojen etsintäapua, voi ryhmä yhdessä lähteä etsintäpuuhiin.

Raatokoirakoulutuksesta saimme myös medianäkyvyyttä, kun YLE Saame kävi kuvaamassa ja tekemässä juttua koulutuksesta.

Nuorille järjestettiin toinen tilaisuus Poronnuorten ilmatat 31.8-1.9.2024 Rajalan Puittihovissa. Ohjelmassa oli muun muassa tutustuminen muihin nuoriin, Sattasvaaran huiputus, Viola Ukkolan kokemukset Poronnuoret-sarjasta, suopunginheittoa ja poromerkkipelin pelaamista. Poronnuoret-sarjasta paikalle oli myös tulossa Aleksi Ulkuniemi, mutta Aleksi oli estynyt eikä päässyt osallistumaan. Nuorilla oli reissussa mukavaa ja saatu palaute oli positiivista. Nuoret toivoivat samanlaista yönylireissua talviaikaan jonnekin porokämpälle ja aikovat innostaa myös muita mukaan, mikäli sellainen tulee. Osallistujina oli 8 poronnuorta.

Poronhoitajien hyvinvointi-iltapäivä 3.9.2024 räätälöitiin yhdessä Lappican kanssa. Poronhoitajilla oli mahdollisuus tulla mittaamaan mm. verenpainetta, verensokeria ja puristusvoimaa. Iltapäivän aikana testattiin myös nivelten liikkuvuutta ja saatiin ohjausta ensiaputoimiin. Osakkaita kävi Sodankylän Sopukassa 12 henkeä.

Petovahinkojen tunnistuskoulutus 4.9.2024 pidettiin Sodankylän kunnantalolla Suomen Riistakeskuksen erikoissuunnittelija Harri Norbergin ja Sodankylän maaseutuelinkeinoviranomaisen Pirjo Vattulaisen kouluttamana. Koulutukseen oli mahdollista osallistua myös etänä. Etälinjoille osallistui myös muutama hankkeessa mukana olevien paliskuntien ulkopuolella toimiva maaseutuelinkeinoviranomainen. Osakkaita koulutukseen tuli yhteensä 23 henkeä.

5.-6.9.2024 Järjestettiin yhteistyössä Melan ja Paliskuntain yhdistyksen kanssa Poronhoitajien hyvinvointipäivät Levillä. Hankkeessa mukana olevien paliskuntien osakkaita osallistui hyvinvointipäiville 8 henkilöä. Päivien ohjelmassa oli hankkeen kustantama ravintoluento Asiaa Myel-työtuloista. Perjantapäivä keskittyi Eija Tammelan pitämiin luentoihin jaksamisesta. Poronhoitajille tiedotettiin myös, että Välitä Viljelijästä -projektille oli haettu jatkoa, joka koskisi jatkossa myös poronhoitajia ja kalastajia. Tasavallan presidentti on 22.11.2024 vahvistanut lakimuutoksen, jonka myötä maatalousyrittäjän eläkelakiin lisätään säännökset maatalousyrittäjien varhaisen tuen palveluista ja Melan Välitä viljelijästä -projektista tehdään pysyvä toimintamalli. Lakimuutoksen myötä Välitä viljelijästä -toiminnan piiriin tulevat maatilatalouden harjoittajien lisäksi myös kalastajat ja poronhoitajat. Välitä viljelijästä toimintamallissa poronhoitajat saavat räätälöityä tukea työn kuormitustekijöihin, koska työ on henkisesti ja fyysisesti raskasta.

Palkisten kehittämistilaisuus 9.9.2024 toteutettiin Sodankylässä Niesta Cateringin tiloissa. Kehittämistilaisuuden aloitti Paula Kähkönen Valmennustalo Temposta kouluttamalla vuorovaikutustaitoja poronhoitajille muun muassa eri neuvottelutilaisuuksiin. Juha Kujala Kujalan porotalalta Kuusamosta kertoi porotalouden eri kehittämismahdollisuuksista. Kujala kertoi myös paliskuntien välisestä yhteistyöstä. Jokainen paliskunta toi myös kuulumisiaan tilaisuuteen.

Kehittämistilaisuus sai paikan päälle 18 osakasta, joista suurin osa oli paliskuntien hallituksien jäseniä, varaporoisäntiä tai poroisäntiä. Kehittämisillassa pyydettiin jokaista kertomaan yksi tärkeä kehitysasia porotaloudesta ja osakkaat listasivat seuraavia asioita; nuorille tuen tarjoaminen ja heidän innostamisensa porotalouteen, ammattimaisuusasteen nostaminen, henkisen kuormituksen vähentäminen eli positiivisen imagon kehittäminen/luominen, maankäyttöön liittyvän neuvotteluvoiman lisääminen, avoin hallinto ja viestintä, paremmat työtulot ja paliskunnan sisäiset ristiriidat saatava loppumaan sekä laiturien kunnon elvyttäminen.

Fastfood-poroa -koulutus pidettiin Kommatin kodan nuotion äärellä 13.9.2024. Koulutuksen toteutti Lapin Marttojen toiminnanjohtaja Liisa Karppinen. Koulutuksessa tehtiin poronverinäkkipä, hernekeittoa käristyksellä ja herkullisia maksapihvejä vihannesten kera. Koulutuksessa luotiin myös uusi poroverituote Banneri, jossa yhdistyi poronveri ja banaani lettujen muodossa. Banneri nimi tuli nimiehdotuksena osallistujilta WhatsApp-ryhmään. Koulutukseen osallistui 5 osakasta.

Moottorikelkan tekniikka 2.12.2024 oli erittäin toivottu koulutus poronhoitajille. Koulutukseen ilmoittautui alun perin 8 henkeä, joista lopulta vain yksi osallistuja saapui paikanpäälle. Kolme osakasta perui tulonsa koulutusaamuna ja muut aiemmin viikonlopun aikana. Samalle päivälle sattui erittäin liukas keli (, josta varoitettiin valtakunnallisesti) ja poroerotus Kemin-Sompiossa. Kouluttaja Tuomas Värriö Motocraftista perehdytti perusteellisesti yhden osakkaan ja projektipäällikön moottorikelkan saloihin. Kouluttaja sai tästä koulutuksesta myös itselleen uuden tuotteen "moottorikelkan tekniikka koulutus", jota hän voi mainostaa myös muille esimerkiksi safariyrityksien sesonkityöntekijöille, kaivostyöntekijöille sekä metsätyöntekijöille, jotka käyttävät työssään aktiivisesti moottorikelkoja.

Poronhoitajille suunnattu opas ja poromerkkipeli sekä muuta kehittämistä

Jo hankkeen suunnitteluvaiheessa tiedostettiin, että osakkaiden mahdollisuus osallistua koulutuksiin voi vaihdella johtuen epäsäännöllisistä poronhoitotoista. Tämän vuoksi yhdeksi toimenpiteeksi kirjattiin poronhoitajille suunnatun oppaan laatiminen, johon koostettaisiin kaikki koulutuksista saadut opit tiivistettyyn muotoon. Kouluttajilta pyydettiin käyttöön materiaalit ja osasta koulutuksista koostettiin muistiot, joiden pohjalta opas valmisteltiin. Laadittu opas on 36 sivuinen ja sen graafisen suunnittelun ja painatuksen on tehnyt Rovaniemeläinen POPA. Oppaan koostamisessa auttoi Ytyä yrittäjyyteen -hankkeessa työskennellyt Jenna Kiemunki ja ohjausryhmän puheenjohtaja Hanne Suokanerva. Opasta painettiin 500 kpl ja ne jaettiin hankepaliskuntien osakkaille. Oppaasta on myös kaikille julkinen sähköinen versio.

Nuorten ja muiden osakkaiden poromerkkiosaamisen parantamiseksi, hankkeessa laadittiin poromerkkipeli. Ajatus pelistä syntyi hankkeen aikana ja sitä työsti Leaderin henkilöstön lisäksi ohjausryhmän puheenjohtaja Hanne Suokanerva. Pelin toimivuutta testattiin nuorille järjestetyissä kehittämisilloissa. Pelin tarkempaan suunnitteluun ja lopulliseen pelattavaan versioon ostettiin toteutus Petri Välikankaalta, joka suunnitteli pelin hyödyntäen pitkää suunnittelutyöuraansa ja osaamista vanerintyöstökoneisiin. Pelilautaa testattiin ja jatkokehitettiin. Lopputuloksena oli sähköttömiin kämppäolosuhteisiin soveltuva, 3 mm vanerista tehty poromerkkipelilauta laatikolla ja eri teoilla sekä peliohjeella. Hankkeessa tehtiin 10 peliä, jotka annettiin paliskuntien käyttöön. Yksi pilottiversio jäi hallinnoijalle.

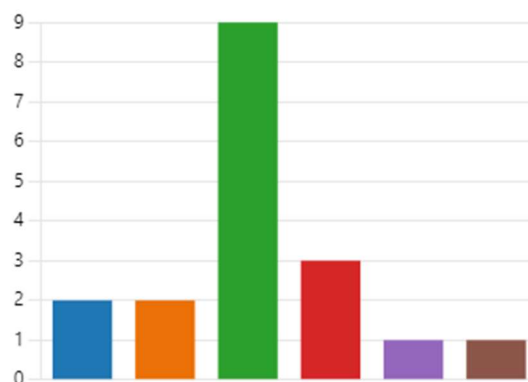
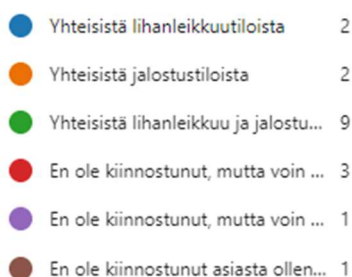
Hankkeessa avustettiin Sodankylän kuntaa yhteisen jalostus- ja lihanleikkuutilan tarpeellisuuteen liittyvän kyselyn laatimisessa ja tähän liittyvän tilaisuuden järjestämisessä. Kyselyssä selvitettiin, onko osakas kiinnostunut lihanleikkuu- ja jalostustiloista vai molemmista, mihin tilan tulisi sijoittua, millaisia ruhomääriä osakas käsittelisi tiloissa, mitä laitteita ja koneita tiloihin tarvittaisiin, kuinka monta kuukautta osakas tarvitsisi tiloja ja olisiko kyselyyn vastaaja valmis sitoutumaan hankkeeseen. Kyselystä ilmeni, että 13 osakasta toivoi yhteistiloja. Sijoituspaikoista Sodankylän teurastamon tontti nähtiin parhaana vaihtoehtona. Tiloja osakkaat kokivat tarvitsevänsä vuoden aikana viikosta kolmeen kuukauteen. Rahtileikkaamopalveluita kaivattiin myös ja kyselystä ilmeni, että mahdollisia ammattileikkaajia olisi saatavilla.

Hankkeen aikana asia ei ratkennut, koska esitetyt tilat eivät soveltuneet tarpeeseen. Myöskään yhteisten tilojen edellyttämää organisoitumismallia ei saatu edistettyä. Sodankylän kunta varasi vuodelle 2025 talousarvioon 50 000 € porotalouden kehittämisrahan, jonka myötä on toivottavaa, että myös tämä asia etenisi.

3. Olen kiinnostunut:

[Lisätietoja](#)

[Oivallukset](#)

4.2.1.1. Aikataulu

Alkuperäinen hankeaika oli 1.4.2023-31.7.2024, mutta hankkeelle haettiin jatkoa kaksi kertaa. Hankeaika siis piteni 31.12.2024 saakka, mutta kustannusarvion suuruus pysyi samana. Hankeaikaa jatkettiin, jotta saatiin kaikki sovitut koulutukset ja toimenpiteet toteutettua. Koulutukset jakautuivat tasaisesti hankkeen toteutusajalle porotyöt huomioiden. Oppaan laatiminen, poromerkkipelin suunnittelu ja loppuraportin laadinta painottuivat hankkeen loppuajkaan.

4.2.1.2. Resurssit

Osaathan se sieki! -koulutushankkeessa työskenteli projektipäällikkö pääsääntöisesti 70 % työajalla. Poikkeavana marraskuu 2023 - tammikuu 2024 aikavälillä työaika oli 30 % ja marras-joulukuussa 2024 35 %.

4.2.1.3. Toteutuksen organisaatio

Hankehallinnosta vastasi Leader Pohjoisin Lappi ry. Hankkeessa olivat mukana Kemin-Sompion, Lapin, Sattasniemen, Syväjärven ja Oraniemen paliskunnat, jotka vastasivat hankkeen yksityisestä rahoituksesta.

5. Kustannukset ja rahoitus

Hanke rahoitettiin Leader Pohjoisin Lappi ry:n rahoituskiintiöstä. Osaathan se sieki! - koulutushankkeen hyväksytty rahoitus oli yhteensä 75 000 €, josta EU:n osuus oli 28 350 €, valtion osuus 25 650 € ja kuntaraha toimintaryhmältä 13 500 €. Yksityinen rahoitusosuus oli 10 % eli 7 500 € hankkeen kokonaisrahoituksesta. Tämän osuuden kattoivat hankkeessa mukana olevat paliskunnat. Hanke toteutui kustannusarvio mukaisesti.

6. Raportointi ja seuranta (kokoukset, ohjausryhmätyöskentely, muu raportointi)

Ohjausryhmä kokousti yhteensä kahdeksan kertaa. Ensimmäisellä kerralla suunniteltiin yhdessä ajankäyttö ja toimintasuunnitelma hankeajalle. Seuraavaksi räätälöitiin koulutuksia ja mietittiin kouluttajia. Jokaisessa ohjausryhmän kokouksessa tarkasteltiin hankkeen talouden toteuma, tehdyt toimenpiteet sekä jäljellä olevat työt. Kaksi kertaa haettiin muutosta hankkeen toteutusajalle. Ohjausryhmä koostui poroelinkeinossa mukana olevista paliskuntien nimeämistä henkilöistä ja rahoittajan edustajasta. Ryhmä osallistui aktiivisesti hankkeen toimenpiteiden suunnitteluun ja mm. oppaan laadintaan.

Hankkeesta raportoitin myös hallinnoijataholle eli Leader Pohjoisin Lappi ry:n hallitukselle. Kaikista tilaisuuksista kerättiin ajantasaisesti osallistujat ja taulukoitiin tiedot.

7. Toteutusoletukset ja riskit

Koulutusten aikatauluttaminen oli haastavaa, sillä porotöiden epäsäännöllisyys ja ennakoinnattomuus sekä paliskuntien töiden eriaikaisuus oli vaikea ennakoita. Talvella lisäruokinta vie paljon aikaa, keväällä porojen paimentaminen, kesällä vasanleikot, heinän ja kerppujen teot sekä syksyllä kiireinen erotuskausi. Koulutukset pidettiin iltapainotteisesti osakkaiden toiveiden mukaisesti, jotta muun muassa talviaikaan lisäruokintaan pystyi keskittymään aamupäivisin. Koulutuksien osalta toimenpiteitä rauhoitettiin loka-joulukuun ajoiksi. Hankkeen koulutuksia oli haastava lyödä aikataulullisesti lukkoon, sillä yleensä ilmeni päällekkäisyyksiä porotöiden kanssa. Muutamia koulutuksia siirrettiinkin aikataulullisten haasteiden vuoksi. Myös koulutuksiin ilmoittautumisissa oli vaikeuksia. Alussa ilmoittautujia otettiin vastaan linkin kautta, mutta tämä koettiin liian vaikeaksi. Helpointa osakkailla oli ilmoittautua soittamalla, tekstarilla tai WhatsAppilla. Osallistujista suurin osa muisti ilmoittautua, mutta osa tuli myös ilmoittamatta.

Porotalouden asiantuntemusta omaavia kouluttajia oli hieman hankala etsiä. Useat kouluttajat kouluttivat virkansa puolesta ja näin säästimme hankerahaa muihin koulutuksiin, jonka ansiosta myös budjetti pysyi aisoissa.

Poronhoitotöiden ollessa sesonkiluonteisia oli tiedossa, että poronhoitajia on vaikea tavoittaa. Hankkeen tavoitteena oli osallistaa koulutuksiin 60 osakasta ja hanke tavoitti koulutuksillaan yhteensä 142 osakasta. Hanke onnistui päihittämään tämän riskin.

8. Yhteistyökumppanit

Pohjoisin Lappi

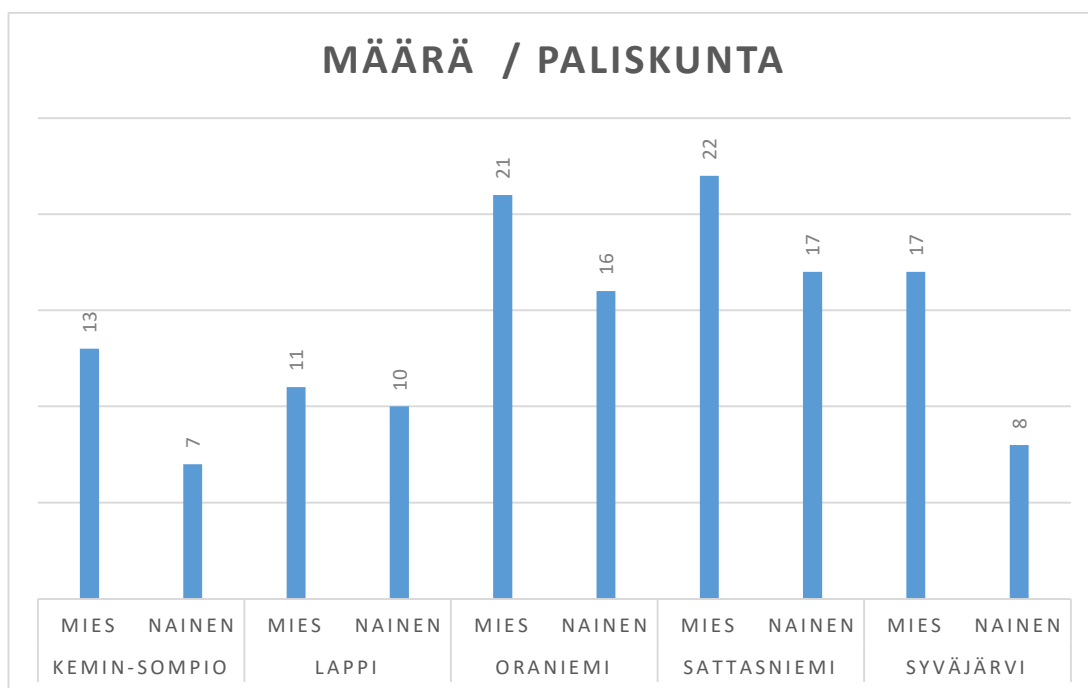

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Hankkeen yhteistyökumppanina olivat Paliskuntain yhdistys, Redu, Ruokavirasto, Suomen riistakeskus, MELA, Lapin ELY-keskus, Garmin, Sodankylän kunta, Ranniot ja yksityiset kouluttajat Anique Lapland, Fysioterapia Iida Melamies, Lappica, PT Laura Hakala, Ensiavun ja pelastusalan Kyles oy, Lapin Ammattikorkeakoulu, Centria-ammattikorkeakoulu, Kujalan porotila, Osuuskunta Kotaporo, AA-Raisan porotuote, Lapin Martat ja Motocraft.

9. Tulokset ja vaikutukset

Osaathan se sieki! -koulutushankkeella tavoitettiin viidestä paliskunnasta koulutuksiin ja aktivointitilaisuuksiin yhteensä 142 osakasta, joista alle 29-vuotiaita oli 24 osakasta, 29–64-vuotiaita 98 osakasta ja yli 64-vuotiaita 19 osakasta. Kemin-Sompion osakkaita näistä oli 20, Lapin paliskunnasta 21, Oraniemestä 37, Sattasniemestä 39 ja Syväjärveltä 25. Koulutuksiin projektipäällikkö aktivoi osakkaita muun muassa käymällä paliskuntien yleisissä kokouksissa kertomassa hankkeesta ja sen tulevista koulutuksista.

Muutamia poronhoitajia saatiin osallistumaan myös Ytyä yrittäjyyteen -hankkeen koulutuksiin, kuten verkkokauppayrittäjyyden-, hakukoneoptimoinnin- ja Tiktokin-aktivointitilaisuuksiin.

Hankkeen koulutukset räätälöitiin poronhoitajille kyselyn avulla. Toteutuneiden koulutuksien palaute oli erittäin positiivista ja jokaisesta koulutuksesta lähdettiin hymyssä suin. Projektipäällikkö on saanut paljon palautetta onnistuneista koulutuksista myös syksyjen poroerotuksissa sekä muualla porokentällä. Viittauksia koulutuksiin on kuulunut porotöiden lomassa.

Hanke toi yhteen eri palkisten osakkaita ja näin syntyi myös uusia tuttavuuksia. Vastaavanlaisella koulutushankkeella esitettiin toiveita läntiseltä poronhoitoalueelta Poronhoitajien hyvinvointipäivillä Levillä.

10. Ohjausryhmän arvio hankkeen toteutuksesta ja esitykset jatkotoimenpiteiksi

Ohjausryhmä toteaa hankkeen onnistuneesti toteutetuksi. Hanke on saavuttanut sille asetetut tavoitteet hyvin. Hankkeen koulutukset ovat saaneet hyvin näkyvyyttä ja koulutuksia on ollut määrällisesti paljon. Koulutukset ovat olleet monipuolisia ja huomioineet eri-ikäiset. Hankkeen viestintä on ollut onnistunutta ja tehokasta. Paliskuntien yhteyshenkilöt ovat tiedottaneet aktiivisesti osakkaita. Koulutuksiin on osallistuttu vaihtelevasti ja tarvitaankin uusia ideoita, miten erityisesti koulutusta tarvitsevat saataisiin osallistumaan koulutuksiin. Merkkipeli saattaa kiinnostaa laajemminkin poronhoitoalueella. Pelin tekijän- ja käyttöoikeusasiat on hyvä selvittää mahdollista jatkokäyttöä varten. Tärkeä on huomioida, että pelin teot on suunniteltu hankepaliskuntien päämerkkien mukaan.

11. Liitteet:

Hankepaliskunnille jaettava opas, joka löytyy myös sähköisessä muodossa. Opas poronhoitajille:

[Linkki oppaaseen](#)

SISÄLLYSLUETTELO	
JOHDANTO	2
1. SÄHKÖISET JÄRJESTELMÄT JA SOVELLUKSET	4
1.1. Poronet	4
1.2. Korvamerkit -sovellus	4
1.3. Petovahinkojen ilmoittaminen	5
1.4. Maastokartat	6
1.5. Porotyöt	7
1.6. Paikannusjärjestelmät	7
1.6.1. RANNIOT	7
1.6.2. Garmin-GPS laite	8
2. OSAKKAAN TALOUS JA VEROTUS	10
2.1. Talkoopäiväkirja	10
2.2. ALV-ilmoitus ja POMU	10
2.3. Poronhoitajan henkilökohtainen esitettävä veroilmoitus	12
2.4. Poronhoitajan eläke- ja sosiaaliturva	13
3. TYÖTERVEYSHUOLTO JA TYÖHYVINVOINTI	15
3.1. Maatalousyrittäjän työterveyshuolto MELASSA	15
3.2. Sijaisapu	16
3.3. Poronhoitajien ravitsemus ja keuhonhuolto	17
4. TYÖTAIDOT	18
4.1. Tietojen käsittely	18
4.2. Ensiapu	19
4.3. Hygieniapassi	20
4.4. Moottorikelkan huolto	20
4.5. Dronet	24
4.6. Raatokoira-työskentely	24
4.7. Petovahinkojen tunnistus	25
5. VAIKUTTAMINEN	27
5.1. Kokouskäytänteet	27
5.1.1. Roolit	27
5.1.2. Kokouksen kulku	28
5.2. Lausunnot	29
5.3. Neuvottelut	30
6. POROTALOUDEN KEHITTÄMINEN	31
6.1. Rahoitus	31
6.1.1. POLURA- Porotalouden ja luontaiselintekojen rakennetut	31
6.1.2. LEADER-rahoitus	32
6.2. Pohdintaa poronhoitajilta	33
7. LÄHTEET JA LINKIT	35

3

Iida Melamies vetää keppijumppaa.

Asta Sipola esittelee Pomua.

Osaathan se sieki! -koulutushankkeen kuulumisia

EI OPPI OJAAN KAADA

Teksti ja kuvat Heidi Aikio

Osaathan se sieki! -koulutushankkeessa on ollut nopea koulutusstartti. Mukana olevien paliskuntien osakkaita on kuunneltu herkillä korvalla ja koulutuksia räätälöity toiveiden mukaisiksi.

Ensimmäisissä koulutuksissa painauduttiin Paliskuntain yhdistyksen Anna-Leena Jänkälän ja Asta Sipolan kouluttamana POMUn ja porotalouden verotukseen. Molemmat koulutukset herättivät mielenkiintoa ja saimme pidettyä hyvinkin vuorovaikutteisen koulutuksen.

Ranniot-poropaikannusjärjestelmä koulutustoiveeseen vastattiin pitämällä käyttökoulutus Sattasen kylätalolla kesäkuun alkupuolella. Petri Särkisaari Mapitarelta koulutti soveltuvaa apuna käyttäen konkreettisesti ja monia hyviä vinkkejä tarttuikin tuleviin porotöihin.

Kesäkuun puolessavälissä Melan Jarno Ronkainen ja Inga-Briitta Magga luennoivat Kommatin majalla poronhoitajille muun muassa vakuutuksista porotöihin sekä vapaa-ajalle, kertoivat poronhoitajan sijaisavusta sekä eläkkeestä. Koulutukseen oli mahdollista osallistua myös etänä.

Petovahinkojen sähköinen ilmoittaminen (Pesä-sovellus) käyttökoulutus toteutettiin etänä heinäkuun lopulla. Kouluttajana toimi Ruokaviraston Petteri Kivi. Koulutukseen kokoonnuttui Leaderin toimistolle Sodankylään, jossa tupa oli täynnä. Koordinaattijärjestelmien eri muodot vaikeuttavat osakkaiden mukaan niiden ilmoittamista. Sodankylän maaseutuasiamies Pirjo Vattulainen antoi teamsin kautta vinkkejä maastomerkintään ja kertoi mm. millaisia kuvia olisi hyvä laittaa sovellukseen.

Garmin-GPS laitteisiin perehdyttiin elokuun alussa Garmin-asiantuntijoiden avulla etänä. Koulutuksessa käytiin läpi yleisiä termistöä ja käyttöä. Osakkaat päivittivät samalla omia laitteitaan Pesä-sovelluksiin koordinaattijärjestelmiin. Koulutus järjestettiin Sodankylässä Leaderin toimistolla.

Vuotsossa pidettiin kuntosaliohjaus- ja kehonhuoltokoulutusta elokuun puolessa välissä. Iida Melamies koulutti laitteiden turvalliseen käyttöön ja ulkona pidettiin keppijumppatuokiot.

Koulutukset jatkuvat. Ennen syksyn erotuskiireitä on ensiapu-, hygieniapassi-, työturvallisuus-, kokouskäytänteet- ja drone-koulutusta.

Oraniemen paliskunnan kevätkokous.

Mela-asiamies Inga-Briitta Magga kertoo mm. sijaisavusta.

Hanketta hallinnoi Leader Pohjoisin Lappi ry. Koulutushankkeen toteutusajaksi 1.4.2023–1.7.2024.

Lisätietoja projektipäällikkö Heidi Aikio, heidi.aikio@pohjoisinlappi.fi tai 040 1877 694

Euroopan maaseudun kehittäminen maatalousrahoitus
Pohjoisin Lappi

72 | Poromies

Poromieslehti 3/2023

Naisten Moottori- ja raivaussahan huolto- ja käyttökoulutuksesta Sodankylän Pappilanniemessä 25.5.24

OSAATHAN SE SIEKI? TOTTAKAI NYTTEN!

Teksti Heidi Aikio ja Hanne Suokanerva. Kuva Heidi Aikio.

Viiden paliskunnan (Kemin-Sompio, Lappi, Oraniemi, Sattasniemi ja Syväjärvi) ja Leader Pohjoisin Lappi ry:n rahoittama koulutusohjelma lähenee loppuaan.

Hankkeessa pyrittiin lisäämään porotalousyritysten osaamista monialaisesti kannattavan ja kestävä yrittäjätoiminnan harjoittamiseen. Tavoitteena oli paliskunnan yhteisen toiminnan tukeminen osakkaiden toimintojen kautta, unohtamatta yritystoiminnan kehittämistä.

Hankkeessa koulutukset jaettiin seitsemään koulutuspakettiin, joiden sisällä koulutuksia järjestettiin hanke-

paikitten osakkaiden toiveet huomioiden. Koulutukset koskivat venotusta, osakkaan taloutta, porotalouden lakeja ja kokouskäytäntä, työterveydenhoitoa ja työhyvinvointia. Myös tietoteknisten perustietojen käsittely taidot, sähköisten järjestelmien hyödyntäminen porotaloudessa ja porotalouden kehittäminen, liittäminen keinot ja rahoitus kuuluivat koulutus-

teemoihin.

70 | Poromies

Porotalouden eri rahoitusmahdollisuuksista tulokset tulivat Leaderin ja ELY:n rahoitukset, kuten myös Polu- ja ELY:n. MELA järjesti todella kattavan koulutuksen poronhoitajille vaikkautumista.

Konkreettisesti kottikoulutusten myötä käteen jäivät korit ensiävän perus- ja jatkokurssista sekä hygieniapassi koulutuksiin osallistuneille.

Sattasen kylätalolla osakkailta oli mahdollisuus tutustua erilaisiin lentäviin 'härpäkkeisiin' Pentti Eteläisen Drone koulutuksen myötä. Paikannuslaimeisiin tutustuttiin Petri Särki- saaren (Ranniot Oy) johdolla Sattas- sen ja Savukoskella, jossa hän opetti Ranniot-paikannusjärjestelmän käyt- töön.

Tietokoneiden perusohjelmistoi- sta otettiin haltuun Microsoft Word ja Excel sekä opetettiin perusteet pöy- pävalmiin ja etäkokouskäytäntöihin.

Monelle paikalle erittäin ajan- kohtaisiin maankäyttöön liittyviin

asioihin paneuduttiin kahdessa eri osiossa, mutta asiaa olisi varmasti riit- tänyt vielä useampaan osaan.

Kesään valmistaututtiin yhdes- sä AMAK-hankkeen kanssa järjestet- tyillä naisten moottori- ja raivaussaha- kursseilla, jossa opittiin huoltamaan ja käyttämään sahajo aitatoppat ja kerput mielessä.

Poronuria huomioitiin järjestä- mällä muun muassa pelinsuunnitel- luilla, jossa samalla tiedusteltiin heid- in terveyttä palokuntien.

Loppukesästä vietettiin viikonlo- po Tanhuassa raatokoira koulutuksen merkeissä. Moni osallistuja innostui aiheesta ja jatkoi treenaamista myös kotiloissa. Koiria voidaan käyttää monipuolisesti porotaloudessa ja täs- si on yksi keino käyttää koiraa loista- vana apuna.

Vaikka hankkeeseen osallistuvait vier- ropalkiset, oli hankealue maantieteel- lisesti laaja. Tämä huomioitiin tarjo-

amalla useisiin koulutuksiin myös etä- koulutusmahdollisuutta (Teams). Li- säksi koulutuksia pyrittiin järjestä- mään eri puolilla hankealuetta.

Koulutuksista saatujen positiivis- ten palautteiden ja opittujen taitojen myötä on mahtava jatkaa poronhoito- vuotta. Reipasta alkavaa erotuskautta kaikille!

Projektipäällikkö Heidi Aikio,
heidit.aikio@pohjoisinlappi.fi
p. 040 1877 694

EUROOPAN MAASEUDUN
KEHITTÄMISEN MAATALOUSRAHASTO
Pohjoisin Lappi

**MEIKÄ LÄHTEE
HUVIIN JA
HYÖTYYN**

Miskijät - Moottorikelat
Moottorivärit - Pienkoneet
Moottorivärit - Lumilinet
Varasat - Varusteet

Täysin uusi
Polaris Sportsman 570 EPS
6x6 Nordic Pro

POLARIS
Uusi ergonomia - Uusi runko - Uusi jousitus
Ajettavuutta - 1500 km:n NO sähkömoottori

YAMAHA
Kinnat alk.
Kotik 450 STD 75
9 590€ -k

HONDA
Kinnat alk.
TRX 420 FE 73h
11 290€ -k

DUMPPERIKÄRRY
1-akseli (3h, 700kg)
599€

MÖNKIJÄN TELÄNÄ
(3h, 850kg)
749€

MÖNKIJÄN PUSKULEVYSARJAT
alk. **279€** (3h, 399€)

Varaa jo nyt!
Mönkijä vakuutus ja
suoja kassan kassasta

**2025 Polaris
650 Titan Nordic Pro 155"**
20 990€ -k

*Laaja valikoima
Näpät toimitus*

tarvikekeskusoy.fi

*Pöytä mallia
heti toimitukseen!*

MYNTI • HUOLTO • VARAUS • VARUSTEET • MYNTI • HUOLTO • VARAUS • VARUSTEET • MYNTI • HUOLTO • VARAUS • VARUSTEET • MYNTI

Poromieslehti 4/2023

Raatokoira koulutuksen uutisoinnit koulutuksestamme video <https://areena.yle.fi/1-71775502> ja